

Svar på remiss - Straffbarhetsåldern

SOU 2025:11

Socialnämnden ställer sig bakom syftet med förslaget men reserverar sig gentemot några av de konkreta förslagen som lyfts fram i utredningen.

Nedan följer några generella synpunkter på utredningen samt kommentarer på vissa av de konkreta förslagen i utredningen.

Om sänkning av straffbarhetsåldern generellt

Socialnämnden delar bilden att det är problematiskt med de allvarliga brott som i större utsträckning begås av barn under 15 år. Samtidigt delar inte socialnämnden uppfattningen som läggs fram i utredningen att det kan uppfattas som att samhället blundar för den allvarliga brottsligheten och den skada som det medför.

När det gäller resonemanget kring en sänkt straffbarhetsålder vill nämnden lyfta fram två huvudsakliga invändningar kring det resonemang som förs i utredningen. Till att börja med innehåller utredningen en redogörelse i stycke 8.5 för utvecklingen av ett barns intellektuella och känslomässiga mognad. Vidare, i sektion 8.6.1, diskuteras olika intressen vid bedömningen av straffbarhetsålder och där konstateras att om straffbarhetsåldern enbart baserats på barns mognad hade straffbarhetsåldern sannolikt varit högre än idag. Socialnämnden har förståelse för förslagets tydliga redogörelser för vilka andra intressen som också behöver beaktas och som kan motivera en sänkning av straffbarhetsåldern. Socialnämndens uppfattning är dock att utöver de två styckena ovan förs ingen tydlig vidare diskussion om huruvida en sänkning faktiskt är lämplig utifrån barnets förståelse och mognad. Frågan avfärdas alltså i socialnämndens mening för enkelt och den tas inte upp under sektion 8.8 som behandlar skäl att inte sänka straffbarhetsåldern.

Socialnämnden anser också att slutsatserna som dras i sektion 8.7.4 och 8.7.5 om åtgärder på det straffrättsliga samt det sociala området är för tidigt dragna. I synnerhet i 8.7.5 diskuteras förändringar på socialområdet som antingen är nya eller inte har trätt i kraft ännu. Det vore lämpligt om dessa åtgärder först fick träda i kraft och resultaten utvärderas innan en så pass ingripande åtgärd som sänkning av straffbarhetsåldern infördes. Samtidigt delar socialnämnden delvis den bilden som lyfts fram i 14.2.2 att det finns brister i likvärdighet i landet och anser att mer skulle kunna göras med de befintliga verktygen.

Slutligen vill socialnämnden lyfta farhågor kring risken för att en sänkning av straffbarhetsåldern, även om det enbart gäller allvarligare brottslighet, skulle kunna medföra effekten att ännu yngre barn dras in i allvarlig

brottslighet. Detta berörs i utredningen men ges en begränsad betydelse. Samtidigt ger utredningen flera exempel på att den allvarliga brottsligheten ökat just hos 14-åringar och att dessa rekryteras specifikt på grund av nuvarande straffbarhetsålder vilket också speglar socialnämndens uppfattning. Utifrån detta måste det ses som en allvarlig risk att om straffbarhetsåldern för allvarliga brott sänks till 14 år kommer rekryteringen inriktas på ännu yngre barn för just dessa allvarliga brott.

Risken för att allvarliga brott kryper längre ner i åldrarna bemöts dock inte med ett mer omfattande resonemang i utredningen. Socialnämnden ställer sig med hänsyn till detta delvis frågande kring huruvida det är lämpligt med en sänkning av straffbarhetsåldern, även om det bara berör allvarliga brott, utifrån att uppfattningen är att de 14-åringar som involveras i dag involveras just utifrån att de inte är straffmyndiga enligt dagens reglering. Det går också att ifrågasättas om de föreslagna förändringarna kommer få en sådan proportionerligt positiv effekt att det är värt risken att ännu yngre barn efterfrågas för allvarlig brottslighet.

Synpunkter på specifika delar av utredningen

Ingen generell sänkning av straffbarhetsåldern

Socialnämnden delar bedömningen att det inte är lämpligt med en generell sänkning av straffbarhetsåldern och ser särskilt positivt på att färre barn under 15 år begår brott än tidigare.

En särskild reglering och den valda modellen

Socialnämnden anser att *om* en sänkning av straffbarhetsåldern ska genomföras är det lämpligt att det bara genomförs för särskild allvarlighetsgrad. Valet att sänka åldern till endast 14 år, och att det i praktiken bara ska omfatta mål som i dag redan omfattas av regleringen kring bevistalan, bedöms som lämpligt om en sådan förändring ska göras. Socialnämnden anser också att utgå ifrån det lägsta straffvärdet är en bra utgångspunkt och påminner om de överväganden som görs i bl.a. 10 kap 23 § offentlighet- och sekretesslagen.

Straffmätning och val av påföljd

Socialnämnden ställer sig bakom att straffmätningen ska beräknas på samma sätt som för barn i 15-17 års ålder ur ett förutsägbarshetsperspektiv. Idén om att det schematiska riktvärdet ska följa samma princip för äldre barn, det vill säga att straffsatsen sänks i förhållande till åldern, framstår som rimlig.

En tidsbegränsad lagstiftning

Socialnämnden är positiv till att förslaget tidsbegränsas till fem år. Omständigheterna som föranleder detta förslag är extraordinära och utgångspunkten bör därför vara att förändringar av detta slag inte ska medföra ett nytt normalläge utan upphöra när de inte längre bedöms nödvändiga.

Ungdomstjänst och ungdomsvård enligt ett ungdomskontrakt eller vårdplan

Socialnämnden ställer sig bakom förslaget i den del det medför en skärpning av villkoren för undanröjande av påföljd. Socialnämnden ser i denna del ett behov av en förbättrad struktur för samarbete mellan socialtjänst, åklagare och tingsrätter avseende återrapportering av ungdomsvård eller ungdomstjänst. Det behöver finnas tydliga riktlinjer kring vad som menas med sådan misskötsamhet som ska återrapporteras. Begreppet måste vara så tydligt som möjligt för att undvika olika tolkningar i olika kommuner eller arbetsplatser. Utredningen ger till viss del svar i den frågan på så vis att det specificeras att det inte bara ska gälla något enskilda tillfälle av slarv utan ändå vara uttryck för en mer generell ovilja. Gällande missnöje kopplat till ungdomskontrakt anser socialnämnden att det är bra att det finns ett visst utrymme framför allt initialt att ha överseende med en ovilja utan att det leder till undanröjande av påföljden. Socialnämnden delar vidare bedömningen att det inte är lämpligt att införa möjlighet till undanröjande av påföljd till följd av misskötsamhet för ungdomsvård som bedrivs i enlighet med vårdplan enligt LVU.

Ingen ungdomsvård vid brott av myndiga lagöverträdare

Socialnämnden noterar att denna förändring främst motiveras av andra förändringar som skett senaste åren gällande påföljder för brott begångna av unga vuxna. Det görs dock ingen tydlig utvärdering kring huruvida möjligheten till ungdomsvård för unga vuxna tidigare fungerat tillfredsställande, utan bedömningen verkar vara knuten till resonemanget att myndiga personer, även om de är 18-20, ska bedömas som vuxna.

Samverkan mellan kriminalvård, polis och socialtjänst samt konsekvenser för kommuner.

Socialnämnden delar uppfattningen som lyfts fram i sektion 14.5.6 att det finns ett behov av ett uppdrag för att utreda möjligheterna för kunskapsutbyte mellan exempelvis kriminalvård, polis och socialtjänst. Genomgående är socialnämnden positiv till all form av kompetensutbyte över myndighetsgränserna. Det finns i nämndens mening ouppfylld potential för samverkan mellan myndigheterna. Slutligen delar socialnämnden uppfattningen de förslag som lagts fram inte medför några mer omfattande ekonomiska konsekvenser för kommunerna. Förslaget kommer visserligen medföra en viss påverkan på socialtjänstens arbete med unga lagöverträdare i form av ett tydligare behov av återrapportering kring unga lagöverträdare,

men detta bedöms inte medföra någon mer omfattande ekonomisk konsekvens.

§ 38

Svar på remiss SOU 2025:11 – Straffbarhetsåldern SN/2025:00119

Beslut

1. Socialnämnden godkänner förslag till yttrande enligt bilaga till tjänsteskrivelsen.
2. Yttrandet översänds till Justitiedepartementet.

Sammanfattning

Justitiedepartementets utredning SOU 2025:11 – *Straffbarhetsåldern* har remitterats för synpunkter. Botkyrka kommun har valts ut som remissinstans. Socialnämnden har ombetts att besvara remissen för kommunens räkning.

Utredningen presenterar förslag angående brottspåföljder för unga lagöverträdare. Mer specifikt har utredningen tagit ställning till behovet av åtgärder kopplade till att yngre barn begår allvarliga brott i högre utsträckning och bland annat utrett frågan om sänkning av straffbarhetsåldern.

I det föreslagna yttrandet framkommer att socialförvaltningen bedömer att om en sänkning av straffbarhetsåldern faktiskt är nödvändig är de föreslagna förändringarna väl avvägda. De övriga förslagen i utredningen som inte berör straffbarhetsåldern är i stora drag ändamålsenliga och bör inte medföra någon omfattande negativ påverkan på socialförvaltningens arbete.

Socialförvaltningen ställer sig dock delvis frågande till slutsatsen att straffbarhetsåldern faktiskt ska sänkas även om det bara gäller för viss allvarlig brottslighet. Socialförvaltningen delar oron för att yngre barn i större utsträckning ägnar sig åt allvarlig brottslighet men ser en risk att förslaget kan medföra att ännu yngre barn involveras.

Barnkonsekvensanalys

Beslutet att avge yttrande påverkar inte direkt eller indirekt barns bästa.

Ekonomiska konsekvenser

Beslut att avge yttrande medför inte några ekonomiska konsekvenser.

Särskilt yttrande

Karin Melinder (MP) inger ett särskilt yttrande. Yttrandet biläggs protokollet.

SOCIALNÄMNDEN**SÄRSKILT YTTRANDE****Datum 2025-04-22****Ärende 10 Svar på remiss SOU 2025:11
Straffbarhetsåldern**

Miljöpartiet de gröna i Botkyrka motsätter sig förslaget på sänkt straffbarhetsålder. Förvaltningens svar anser vi vacklar på ett onödigt sätt. Det finns inget forskningsstöd för att en sådan åtgärd skulle få någon preventiv effekt - tvärtom riskera en sänkt straffmyndighetsålder att förvärra problemet. Det är en medveten strategi bland gängkriminell att rekrytera barn som inte kan straffas. Risken är därför stor att ännu yngre barn rekryteras in i våldet.

Hur vi ser på frågan kan belysas med ett citat av Jerzy Sarnecki: "Det är förstås inte så att svensk kriminalpolitik saknar reformbehov. Det senaste decenniets utveckling kräver givetvis att politiken anpassas till nya förhållanden. För bara drygt ett decennium fanns ytterst få tonåringar som begick mord. Idag är det en växande grupp, och vissa förövare är till och med yngre än 15 år, alltså under straffbarhetsåldern. Dessa unga behöver en långvarig inlåsning och intensiva behandlingsinsatser. För dem som är mycket unga, och därför ibland inte fullt ut kan förstå konsekvenserna av sina handlingar, bör åtgärderna inte fokusera på straff, utan på att behandla de problem som ligger bakom deras brottsliga beteende." (Forskning & Framsteg, 2025:2)

Vi instämmer däremot till fullo med förvaltningens synpunkter att det finns ett behov av att utvärdera de olika förändringar som görs inom rättsväsendet. Det verkar oproffessionellt att utan eftertanke genomföra alla förslag man kan komma på utan tanke om hur de hänger samman.

Karin Melinder (MP)